

Täysistunto

Keskiviikko 22.5.2024 klo 14.00—18.26

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 7/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 5/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Yleiskeskustelu alkaa. — Esittelypuheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Krista Kiuru.

Keskustelu

15.51 **Krista Kiuru sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys alkoholilain kahden pykälän muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutetaan siten, että luvanvaraiseen vähittäismyyntiin sallitaan enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi enintään 8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät, käymisteitse valmistetut alkoholijuomat. Alkoholijuoman valmistustapaan liittyvän rajoituksen tavoitteena on suojella nuoria, erityisesti tyttöjä, alkoholin käyttöön liittyviltä haitallisilta terveysvaikutuksilta.

Valiokunta sai 38 lausuntoa, joiden pohjalta esitystä on käsitelty. Valiokunta toteaa, että valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoista lähes kaikki vastustivat esityksen hyväksymistä sellaisenaan. Ainoastaan Päivittäistavarakauppa ry kannatti ehdotusta sellaisenaan. Kaikki sosiaali- ja terveysalan järjestöt ja viranomaiset vastustivat lakiehdotuksen hyväksymistä. Osa lausunnonantajista esitti, että kaikki ehdotetun prosenttirajan alittavat alkoholijuomat sallitaan vähittäismyynnissä.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksella siis kevennetään nykyistä alkoholielinkeinoon liittyvää rajoituskokonaisuutta ja tarjotaan lisää elinkeinon harjoittamisen mahdollisuuksia. Hallituksen esityksen mukaan esitys mahdollistaa Alkon nykyisten 373:n eli alle 400 myymälän 5,6—8-prosenttisten, käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien vähittäismyynnin laajenemisen. Tämä laajenisi hallituksen esityksen mukaisesti vähittäismyyntiluvan haltijoille, joita on noin 6 400. Esitys laajentaa siten 17-kertaisesti nykyiseen verrattuna näiden juomien jakelukanavia. Lakiehdotuksen seurauksena Alkon osuuden alkoholijuomien kokonaismyynnistä arvioidaan laskevan, kun taas päivittäistavarakaupan osuuden arvioidaan kasvavan yli 50 miljoonalla.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on ottanut asiaan kantaa. Perustuslakivaliokunta kiinnittää valiokunnan huomiota esityksessä omaksuttuun valmistustapaa koske-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

vaan rajoitukseen ja sen perusteluihin. Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettu valmistamistapaa koskeva rajoitus ei vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen, mutta perustuslakivaliokuntakin toteaa, että hallituksen esityksessä rajoitukselle esitetyt perustelut eivät ole kaikilta osin vakuuttavia. Esityksestä ei käy asianmukaisesti ilmi, miten valmistustaparajoituksen on tarkoitus toteuttaa sääntelyn päämääriä. Elinkeinovapauden kannalta perustellumpaa lausunnon mukaan olisi, että valmistustavan pohjalta ei tehdä eroa saman alkoholipitoisuuden juomien välillä. Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on tarkkaan selvitettävä asiaan soveltuvan EU-oikeuden sisältö ja arvioitava nyt ehdotetun sääntelyn suhde EU-lainsäädäntöön. — Palaan, puhemies, tähän, jos vain suinkin ehdin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta siis tulee näiden arvioiden perusteella, jotka saimme asiantuntijoilta, siihen lopputulokseen, että esitämme eduskunnalle erityisesti tämän lakiehdotuksen negatiivisten sosiaali- ja terveystaloudellisten vaikutusten perusteella lakiehdotuksen hylkäämistä. Perustelut ovat nimenomaan sosiaali- ja terveystaloudelliset.

Joitakin huomioita valiokunnan mietinnöstä:

Ensinnäkin on todettava, että alkoholinkäyttöön liittyviä terveyshaittoja ovat tietenkin alkoholin vaikutukset fyysisiin sairauksiin mutta myöskin psyykkisiin sairauksiin, ja runsas alkoholinkäyttö aiheuttaa myöskin monenlaisia vaaroja niin sairastumisen kuin tapaturmien ja onnettomuuksien sekä väkivallan osalta — tämä lisää riskiä myöskin väkivaltaan. Vuonna 2021 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli yhteensä 1 646 henkilöä. Vakavat alkoholin terveyshaitat keskittyvät erityisesti miehiin ja erityisesti sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin miehiin.

Terveyshaittojen lisäksi alkoholi aiheuttaa sosiaalisia haittoja, joita voivat olla väkivallan lisäksi esimerkiksi lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin laiminlyönti ja perheen taloudelliset vaikeudet. Alkoholin kokonaiskulutuksen ja sosiaali- ja terveyshaittojen suhde on jokseenkin kiinteä, ja tutkimuskirjallisuuden perusteella alkoholin saatavuuden lisääntyminen lisää alkoholin kulutusta yhteiskunnassa. Tämän vuoksi alkoholin saatavuuden lisäämisellä on negatiivisia vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin. On todettava, että alkoholisairaudet aiheuttivat vuonna 21 noin 37 000 hoitajaksoa terveydenhuollon vuodeosastoilla. Lähteistä ja laskentatavasta riippuen alkoholin sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheuttamien kokonaiskustannusten voidaan arvioida vuositasolla olevan satoja miljoonia euroja. Mikäli alkoholin kulutus kasvaa hallituksen esityksessä arvioidulla tavalla, se aiheuttaa myöskin lisää todennäköistä työtä sosiaali- ja terveydenhuollolle.

On myöskin muistettava, että Suomessa syntyy 600—3 000 lasta, jolla on jonkinasteinen alkoholin aiheuttama vaurio. Alkoholi vaikuttaa myöskin työelämään ja sen tuottavuuteen, ja tähän valiokunta on tarkemmin ottanut myös kantoja.

On todettava, että viime alkoholilain vuoden 2018 uudistuksen jälkeen on saatu myöskin selvitys. Käytännössä se lisäsi 500—600 prosenttia näiden myyntiä, jotka olivat vapautuksen piirissä, ja todellisten vaikutusten on arvioitu olleen noin kolme prosenttia lisää tilastoitua alkoholin kulutusta. Mutta koska verot nousivat ja valiokunnan kuulemisessa selvisi, että samanaikainen veronkorotus todennäköisesti vaikutti siihen, että kokonaiskulutus pysyi ennallaan, käsitelimme tämän erityisen huolellisesti.

Arvoisa puhemies! Nyt en kovasti pysty puhumaan YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen liittyvistä näkökulmista, mutta totean, että olemme selvittäneet myös asiantuntijakuulemisissa tätä, ja esitys on ongelmallinen myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

nalta muun muassa sen vuoksi, että lapsen etu ja lapsen oikeus erityiseen suojeluun kyseessä olevassa esityksessä eivät toteudu.

Arvoisa puhemies! Lähden nyt käsittelemään vielä tätä valmistustaparajoitetta, josta varmaan tänään salissa myös puhutaan. Kaikissa sosiaali- ja terveysvaliokunnan saamissa lausunnoissa, joissa arvioitiin esityksen suhdetta EU-lainsäädäntöön, katsottiin, että kun ehdotettua muutosta arvioidaan komissionkin kannan mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen SEUT 34 artiklan valossa, voidaan sen hallituksen esityksessä kuvattujen perusteluiden mukaan arvioida olevan ongelmallinen. Myös komission ilmoituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon perusteella ehdotuksen suhdetta EU-oikeuteen on arvioitava SEUT 34 artiklan kannalta. Komissio on esitystä koskevassa ilmoituksessa tarkastellut hallituksen esitysluonnosta, eikä se ole arvioinut eduskunnalle annettua hallituksen esitystä. Tämä on siis aikaisemmin notifioitu. Asiantuntijalausunnoissa korostettiin, että ehdotetussa alkoholilain muutoksessa on kysymys merkittävästä jake-lukanavalaajennuksesta, eikä esitys ole sen vuoksi kilpailuneutraali. Saimme käytännössä muistaakseni nyt viideltä EU-oikeuden asiantuntijalta sekä perustuslakivaliokunnalta ja myöskin tuolta talousvaliokunnalta lausunnot, ja nämä lausunnot tukevat sitä näkökulmaa, että tämä EU-oikeudellinen puoli on tässä esityksessä tämä heikoin lenkki. Sosiaali- ja terveysministeriön valiokunnalle toimittamassa selvityksessä viitataan komission laatiman SEUT-sopimuksen 34 ja 35 artiklan soveltamisoppaaseen, jonka mukaan 34 artiklan soveltamisala rajoittuu jäsenvaltioiden välisen kaupan esteisiin. Tätä on nyt sitten arvioitu kaikin tavoin, ja olemme valitettavasti päätyneet myöskin siihen, että tämä saatujen lausuntojen perusteella ei ole helppo kokonaisuus.

Totean, että talousvaliokunta toteaa omassa lausunnossaan, että valmistustaparajoitusta voidaan pitää ongelmallisena EU:n kilpailu- ja sisämarkkinaoikeuden näkökulmasta. Talousvaliokunta pitää asiantuntijakuulemisten perusteella todennäköisenä, että asia tulee myöhemmin arvioitavaksi Euroopan unionin tuomioistuimessa. Talousvaliokunta näkee ilmeisenä riskinä, että nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus katsotaan EU-oikeuden vastaiseksi.

Arvoisa puhemies! Tässä olisi paljon referoitavaa tästä valiokunnan kannasta, mutta niin kuin totesin, olemme päätyneet valiokunnassa tekemään ehdotuksen tämän hallituksen esityksen alkoholipykälien hylkäyksestä. Totean lopuksi, että valiokunnan mietintö sisältää myös yhden vastalauseen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Päivi.

16.01 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Alkoholin saatavuus ei ole Suomessa ongelma, sen sijaan alkoholihaitat ovat. Tämä esitys toisi nykyistä vahvemmat, kahdeksanprosenttiset alkoholijuomat kauppojen hyllyille, kun tällä hetkellä raja on 5,5 prosenttia. Tällä päätöksellä irtauduttaisiin kansanterveyslähtöisestä pohjoismaisten naapurien rintamasta. Nimittäin Ruotsissa tämä mainittu raja on edelleen 3,5 prosenttia, Norjassa on 4,75, Islannissa peräti 2,25. [Sinuhe Wallinheimo: Ja Tanskassa?] — Tanskassa ei ole rajaa, mutta Tanskassa onkin erityisen suuret ongelmat nimenomaan nuorten alkoholinkäytössä. [Krista Kiuru: Tanskassa ei ole monopolia!]

Esitys laajentaisi merkittävästi alkoholin saatavuutta. Se lisäisi alkoholin päivittäistä kulutusta, samalla alkoholihaittoja. Eli vahvempien juomien myyntipaikkojen määrä nousisi 17-kertaiseksi nykytilaan verrattuna: kun Alkolla on 373 myymälää, niin vähittäismyynti-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

luvan haltijoita on 6 300. Alkoholin kokonaiskulutus ja etenkin nuorten alkoholinkäyttö ovat olleet Suomessa laskussa, ja jopa täysraittius on tullut muotiin. [Sinuhe Wallinheimo: Hyvä!] Tätä myönteistä kehitystä hallitus tukee kiristämällä alkoholijuomien valmisteverotusta kaiken kaikkiaan kahdella prosentilla, minkä seurauksena hintojen arvioidaan nousevan kokonaisuudessaan vajaan prosentin.

Alkoholin liikakäyttö on kuitenkin edelleen vakava kansanterveysongelma. Suomessa ongelmana ovat erityisesti humalahakuisuus, siitä seuraavat rattijuopumukset ja väkivaltarikollisuus. Pienituloiset, heikommin koulutetut kärsivät enemmän alkoholihaitoista. Haittojen välittömät kustannukset julkiselle taloudelle nousevat vuosittain lähes miljardiin euroon, minkä lisäksi alkoholisairaudet aiheuttavat merkittävää työkyvyttömyyttä ja ennen-aikaista kuolleisuutta. Yli 1 600 ihmishenkeä menetetään vuosittain, ja Suomessa syntyy useita satoja — arvioiden mukaan maksimissaan jopa 3 000 lasta — joilla on jonkinasteinen alkoholin aiheuttama vaurio. Joka tapauksessa useilla sadoilla on pysyvät, elinikäiset vauriot.

Suomessa elää jopa 70 000 lasta perheissä, joissa vanhemmilla on vakava päihdeongelma. Hyvinvointialueet, poliisi ja oikeuslaitos ovat jo nyt kuormittuneita alkoholihaittojen vuoksi. Olen saanut paljon viestejä terveydenhuollon ammattilaisilta, joista lainaan luvalla nyt yhtä: ”Työskentelen kirurgialla erikoistuvana lääkärinä ja näen joka päivä työssäni alkoholihaitat. Ne alkavat kohtuuskäytöstä, joka vähitellen ei-kohtuullistuu niin, että yhtäkkiä annoksia onkin 15 viikossa. Tälläkin annosmäärällä osa saa vakavia haittoja, esimerkiksi haimatulehduksia. Näiden työssä käyvien sairastuneiden on yllättävän vaikea lopettaa alkoholinkäyttö ja uskoa, että se voi olla heille haitallista, ja ääripäänä pelkästään minun potilaani menettävät vuosittain tuhansia hyviä elinvuosia alkoholiriippuvuuden vuoksi.” Tämän viestin kirjoittaja toivoi, että eduskunta ei hyväksyisi nyt käsiteltävää lakiesitystä, ja kertoi, että kirurgit kautta linjan vastustavat alkoholiuudistusta, koska niin valtava määrä potilaita päätyy hoitoon jollain tavalla alkoholinkäyttöön liittyen.

No, tätä esitystä on perusteltu lähentymisellä eurooppalaisiin juomatapoihin. Eurooppalaisia juomatapoja on monenlaisia lähtien itäeurooppalaisista tai tanskalaisista, kuten täällä edustaja Wallinheimo mainitsi humalahakuisesta juomakulttuurista. Ja kansanterveysongelmia on myös perinteisissä viinimaissa. Esimerkiksi Ranskassa päivittäisen viininkäytön seurauksena maksakirroosi ja muut alkoholisairaudet ovat yleisiä. Niistä ollaan erittäin huolestuneita siellä.

Valiokunnassa lausuntopalaute esityksestä on ollut murskaava. Sellaisenaan tätä esitystä ei kannattanut kuin päivittäistavarakauppa, jonka myynnin arvioidaan kasvavan 50 miljoonalla eurolla Alkon myynnin kustannuksella. Eli tämä esitys on tosiasiasa 50 miljoonan euron lahja kaupalle, joka alkoholin lisäksi ahnehtisi hyllyilleen myös lääkkeitä apteekeista.

Arvoisa puhemies! Toisin kuin usein luullaan, kristillisdemokraatit eivät voi ottaa kunniaa valmistustaparajoitteen tuomisesta neuvottelupöytään. Siitä on annettava kiitos päähallituspuolueelle, jonka laatimassa pohjapaperissa tämä tuli Säätytalolle. [Krista Kiuru: Onko tämä kokoomuksen siis vai?] Pidän kuitenkin hyvänä, että tässä on edelleen pitäyditty valmistustaparajoitteessa Euroopan komission painostuksesta huolimatta, jotta sitten ainakaan näitä vahvempia alkoholisekoitteita ei tulisi kauppojen hyllyille. Makeat sekoitteet ovat nuorten ja erityisesti naisten mieleen. Vuonna 2019 nuorten terveystapatutkimuksen mukaan tytöillä oli viimeisimmän käyttökerran alkoholista 37 prosenttia juomasekoituksia, pojilla 21 prosenttia. Lisäksi tiedetään, että naiset kestävät miehiä heikommin alko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

holia ja nuorten naisten alkoholinkäyttö vaarantaa myös lasten — kohdussa kasvavien lasten ja myös heidän hoidossaan olevien lasten — terveyden ihan erityisillä tavoilla.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi totean, että en ole löytänyt tälle esitykselle kansanterveyttä tai kansantaloutta edistäviä perusteluja. Siksi kannatan mietinnön päätösehdotusta, että eduskunta hylkää lakiehdotuksen. Ja totean myös sen, että kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä yksimielisesti kannattaa tämän mietinnön mukaista lakiehdotuksen hylkäämistä. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen. — Anteeksi, pieni hetki. Tehdään nyt niin, että otetaan tässä vaiheessa vastauspuheenvuoroja muutenkin kuin edustaja Räsänen puheenvuoroon. Elikkä ne, jotka haluavat käyttää lyhyen puheenvuoron, voivat painaa V-painiketta ja nousta seisomaan. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

16.08 Tuomas Kettunen kesk (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu rouva puhemies! Olenkin viime syksystä asti täällä eduskunnan isossa salissa odottanut kristillisdemokratien puheenvuoroja liittyen kaljaveron alentamiseen ja liittyen tähän esitykseen, ja haluan kiittää edustaja Päivi Räsästä siitä, että nyt te olette vihdoinkin ja viimein tulleet tänne isoon saliin, kun istutte hallituksessa, ja tuotte näitä näkökulmia esille.

Nimittäin, puhemies, kyllä se nyt on niin, että tämän hallituksen toimesta vain kaksi juna jätettyä eteenpäin. Se on Turun tunnin junan hanke, ja toinen juna on tämä kaljajuna, joka jätettyä vain eteenpäin. Olutveroa kyllä on alennettu, ja nyt tuodaan vahvemmat oluet kaappoihin, ja kuitenkin meillä samaan aikaan yhteiskunnassa on haasteita: 300 000 ihmistä työttömänä ja yrityksiä mennyt konkurssiin. Eikö olisi, puhemies, tärkeämpiäkin aiheita viedä eteenpäin tässä salissa kuin näitä kyseisiä lakiesityksiä? Ihmettelen kyllä myös perussuomalaisten hiljaisuutta tämän asian osalta. Kiitoksia, että kristillisdemokraatit ovat vihdoinkin tulleet tähän saliin puhumaan tärkeästä aiheesta, koska kyllähän täällä on isot vaikutukset kansanterveyden ja kansantalouden näkökulmasta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

16.10 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pitää edustaja Kettuselle heti huomauttaa, että kyllä se saatavuuden lisäys auttaa myös niitä maaseudun pieniä kauppia siellä. [Eduskunnasta: Ei häntä kiinnosta se! — Krista Kiuru: Jos ei mitään muuta niin viinaa ainakin on tarjolla!] Jos ette sitä halua, niin sille ei sitten mitään mahda.

Arvoisa puhemies! Tuo edustaja Kiurun alkupuheenvuoro oli itse asiassa, voitaisiin sanoa, ihan sama kuin vuonna 2017 käydyssä keskustelussa. Ihan samantyyppinen esittelypuheenvuoro silloin pidettiin, ja mitä tapahtui? Ei yhtään mitään. [Krista Kiuru: 450 kuolemaa!] Itse asiassa kokonaiskulutus on tullut 11 prosenttia alaspäin siitä uudistuksesta — 11 prosenttia alaspäin.

Ja kun edustaja Räsänen täällä, aivan oikeutetusti, puhui myös näistä viinan haitoista, niin hän viittasi monta kertaa tähän saatavuuteen. No, saatavuus, arvoisa puhemies, lisääntyi liikeaikalain kumoamisessa. Mitä tapahtui? Alkoholinkulutus meni alaspäin. Saatavuus lisääntyi vuoden 2018 uudistuksessa. Mitä tapahtui? Alkoholinkulutus meni alaspäin. Nyt tämän maltillisen noston takia näin tulee käymään myös jatkossakin. Miksi? Koska me myös nostamme tässä samassa yhteydessä alkoholiveroa kokonaisuudessaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkelä.

16.11 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin olin tässä salissa keskustelemassa näistä asioista, kun edellisen kerran alkoholilakia yritettiin Suomessa hieman vapauttaa. Samat pelottelut kuultiin silloinkin, samat hurskastelut kuultiin silloinkin, ja mikään ei muuttunut todellisuudessa pahempaan suuntaan.

Perussuomalaiset eivät ole olleet tämän asian suhteen hiljaa, vaan linjamme on pitkäaikaisesti ollut se, että alkoholipolitiikkaa täytyy maltillisesti vapauttaa, ja tässä nyt sellainen maltillinen vapauttaminen olisi tapahtumassa. Omasta mielestäni tuo valmistustaparojoite sinänsä olisi voinut olla toisinkin, mutta tämä on yhteinen kompromissi, johon kuitenkin kaikki hallituksessa eivät näytä pystyvän sitoutumaan siitä huolimatta, että se on kompromissi.

Kun puhutaan alkoholista tässä salissa, niin älyllinen rehellisyys unohtuu. Älyllistä rehellisyyttä tässä asiassa olisi kysyä, millä tavalla se vahva olut on vaarallisempaa, jos sen ostaa sieltä kaupan tiskiltä kuin jos sen ostaa sieltä kaupan niin sanotusta märästä päästä eli Alkosta, joka käytännössä on jokaisen kauppakeskuksen yhteydessä, paitsi pienien kauppojen yhteydessä. Kertokaa minulle: millä tavoin se vahva olut on vaarallisempaa kaupan hyllystä kuin Alkon hyllystä?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

16.12 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä keskustelu kertoo kyllä hyvin siitä, että millään ei ole mitään väliä. 450 kuollutta henkilöä viime alkoholilain uudistamisen jälkeen. [Välihuutoja] Ja älkää sanoko, että mikään ei pidä paikkaansa. Me tutustuimme tähän kulmaan erityisen hyvin, koska tätä perustellaan nimenomaan sillä, että viime alkoholilain muutos ei johtanut mihinkään. Tässä on valiokunnan mietintö pöydällä, ja siihen kannattaa jokaisen tutustua.

Eniten tässä ihmetyttää se, että nämä kustannukset eivät tunnu mitään. Kun alkoholin saatavuutta merkittävästi suurennetaan, kustannukset sosiaali- ja terveydenhuollolle ja työpaikoille eivät tunnu mitään. Seitsemän minuutin takia Suomi oli aivan sekaisin lakko-oikeuden rajoittamisessa — seitsemän minuutin työaikasäästön kitkemiseksi. Nyt aiheutetaan satojen miljoonien kulut. 600—3 000 lasta tälläkin hetkellä kärsii alkoholin aiheuttamista haitoista. Minusta on aivan käsittämätöntä, että edustajat eivät ota mitään vastuuta siitä, mitä merkittävä alkoholin saatavuuden parantaminen voi tarkoittaa yhteiskunnassa, [Puhemies koputtaa] ja se kyllä kertoo tästä talosta kaiken.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ovaska.

16.14 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on tämmöistä kristillistä alkoholipolitiikkaa, että kristillisten ollessa hallituksessa alkoholijuomien saaminen ruokakaupasta näyttää helpottuvan.

Mutta tässä on myös se tilanne, että tämä hallituksen alkuperäinen esitys näyttää olevan EU-oikeuden vastainen, ja ongelmana on nyt sitten se, miten tässä edetään. Ovatko kaikki tietoisia siitä, että tämä lopulta menee EU-oikeuteen ja sieltä tulee sitten tuomio, joka toteaa sen vastaisuuden, ja sitten aletaan katsomaan, mikä se Alkon asema sitten tulevaisuudessa onkaan? Eli nyt täytyy käydä sekin keskustelu tässä yhteydessä. Ja olen sitä mieltä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

että tämä asia täytyy ottaa suureen valiokuntaan käsittelyyn, mutta käydään tässä nyt vähän läpi. Mutta olen aivan valmis siihen, että tämä asia lähetettäisiin suureen valiokuntaan, joka sitten pohtisi sitä EU-oikeutta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harjanne.

16.15 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkoholipolitiikka on tasapainoilua kansanterveyden ja yksilön ja elinkeinovapauden välillä. Itse kannatan liberaalimpaa alkoholipolitiikkaa, jossa haittojen torjunta ja hillintä perustuvat verotukseen ja myynnin ja markkinoinnin sääntelyyn tällaisen vahvan monopolin sijasta tavalla, joka myös ehkä sitten olisi enemmän sen elinkeinovapauden ja reilujen markkinoiden puolella.

Sinänsä tämä esitys on ehkä vähän erikoinen askel eteenpäin. Olisin itse nähnyt mieluummin huolellisen valmistelun laajemmasta myynnin vapauttamisesta ja reguloinnista niin, että se ei toisaalta keskittäisi niitä etuja eikä ehkä vauhdittaisi kaupan keskittymistä pahimmillaan.

Mutta kyllä selkein ongelma tässä on tämä valmistustaparajoite, johon tässä jo viitattiin. Itse kannatan teknologianeutraalia alkoholipolitiikkaa, ja selkein tapa tässä olisi itse asiassa muuttaa se tässä salissa, ja aion sitä tässä vielä ehdottaa, että poistamme tästä laista tämän valmistustaparajoitteen, ja siinä menevät EU-oikeusmurheetkin sitten samalla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Furuholm.

16.16 Timo Furuholm vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei ole olemassa mitään yhteistä eurooppalaista alkoholipolitiikkaa tai juomatottumuksia, mutta sitä kohti tämä esitys kuitenkin on matkalla. Tämän kauniin mielikuvan takana seisoo vähemmän kaunis realismi, joka on arkea myös monissa suomalaisissa perheissä. Tätä viestiä ovat tuoneet esiin myös valiokunnassa kuultavana olleet asiantuntijat, mutta sillä ei tunnu olevan vaikutusta. On selvää, että alkoholin vaikutukset osuvat yhteiskuntaamme monin eri tavoin mutta ennen kaikkea lasten ja perheiden hyvinvointiin, ja siksi minun on itse helppo suhtautua hyvin kriittisesti tähän, että alkoholin saatavuutta tultaisiin parantamaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen.

16.17 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitän edustaja Kettusta kiitoksista, mutta häneltä jäi huomaamatta se, että äänestin olutveron alennusta vastaan myös, ja kyllä siitä käytin myös puheenvuoroja, ja sosiaali- ja terveysvaliokunnahan siitäkin antoi kielteisen lausunnon.

Sitten totean tuosta vuoden 2018 uudistuksesta, muutoksesta, että THL:n arvion mukaan se lisäsi alkoholin tilastoitua kulutusta noin kolmella prosentilla verrattuna siihen, millä tasolla se olisi ollut ilman lakiuudistusta, mutta on huomattava, että samanaikaisesti alkoholiveroa korotettiin 10 prosentilla, mikä sitten tietenkin omalta osaltaan vähensi alkoholin kulutusta. Mutta kulutus kuitenkin lisääntyi hieman näistä veronkorotuksistaakin huolimatta, ja samaan aikaan alkoholikuolleisuus lisääntyi 160 henkilöllä juuri tämän muutoksen vuoksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

16.18 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti kukaan ei täällä vähättele alkoholista aiheutuvia ongelmia. Enemmän se kysymys on sitten siitä, millä lailla näitä faktoja nyt sitten täällä esitetään.

Esimerkiksi jos me otetaan se aika viisi vuotta ennen uudistusta ja viisi vuotta uudistuksen jälkeen — meillä on siitä dataa olemassa — niin itse asiassa alkoholikuolemia on uudistuksen jälkeen kokonaisuudessaan ollut vähemmän kuin ennen uudistusta. Joten siinäkin mielessä en näe niitä piruja seinillä, mitä muutamat edustajat täällä näkevät.

Kun edustajat Ovaska ja Harjanne tapailivat sitä, onko tämä EU-oikeuden vastaista, siinä voi olla pointti, mutta kun sitä ei oikein tiedetä, käytetäänkö tätä nyt sen SEUT 34 tai 36 artiklan mukaan vai SEUT 37:n mukaan, [Krista Kiuru: Ei ole mitään epäselvää tässä asiassa!] jolloin itse asiassa muun muassa eurooppaoikeuden professori Snellin sanoin silloin tämä olisi kyllä ihan linjassa sen kanssa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

16.19 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä hallituksen riveistä nyt tuli tieto, että kokoomus on ajanut tätä valmistustaparajoitetta. Nyt toivoisin perusteluja myös tälle esitykselle. Täällä hallituksen esityksessä puhutaan tyttöjen suojelemisesta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nuoret ovat erittäin hintatietoisia, ja selvitysten mukaan nämä käymisteitse valmistetut juomasekoitukset tulevat olemaan edullisempia kuin nämä tislatus alkoholista tehdyt juomat. Eli käytännössä meillä tulee olemaan tilanne, että kahdeksanprosenttinen siideri tulee olemaan huomattavasti edullisempaa kuin vaikka viisiprocenttinen lonkero. Eikö tämä ole ristiriidassa myös näiden teidän omien perusteluidenne kanssa? Eli minkä takia tietyllä valmistustavalla olevat verotuksellisia syistä ovat edullisempia kuin toisella tavalla tehdyt? Tämä on ensimmäinen kysymys.

Toinen kysymys: Tällä valmistustaparajoitteella rajataan 90 prosenttia tuotteista ulkomaisiin tuotteisiin, eli 90 prosenttia kauppoihin tulevista tuotteista on ulkomaalaisia tuotteita. [Puhemies koputtaa] Millä te perustelette tätä?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

16.20 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oman politiikkani keskiössä on ihmisten hyvinvointi. Olen erittäin huolissani tästä hallituksen esityksestä tilanteesta, jossa hallitus samaan aikaan murentaa sosiaali- ja terveystaloutta. Ja se huoli lähtee siitä, että meillä on tällä hetkellä jo todella isot kustannukset siitä, kuinka paljon päihdepalvelut ja päihdeongelmat tässä yhteiskunnassa maksavat. Meillä on myös ongelma siitä, että riittävän moni ihminen ei saa sitä apua riittävän ajoissa, vaikka sitä lähtee hakemaan. Yhdistettynä siihen tämä alkoholin vapauttaminen on omasta mielestäni ongelmallista.

Hallitus myös nostaa omassa esityksessään tämän valmistustaparajoitekokonaisuuden. Valiokunnan asiantuntijat ovat olleet yksiselitteisiä tästä ongelmallisuudesta EU-oikeuden näkökulmasta. Olisinkin kysynyt kokoomukselta, kun te kuitenkin johtavana EU-puolueena yleensä muistatte vaalien alla, varsinkin eurovaalien alla, nostaa tätä kokonaisuutta:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

miksi tieteen tahtoon olette esittäneet tällaisen esityksen, jossa saattaa olla merkittäviä EU-oikeudellisia ongelmia?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valkonen.

16.22 Ville Valkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Alkoholin käytön sääntely on aina herättänyt tunteita ja ollut kiivaan yhteiskunnallisen keskustelun aiheena, ja syystä. Yhtään kukaan ei varmasti väheksy alkoholin aiheuttamia haittoja yhteiskunnassa. Yhtään kukaan ei varmasti kiistä sitä, että ennaltaehkäisevä työ ja päihdepalvelut ovat äärimmäisen tärkeä osa meidän yhteiskuntaa. [Bella Forsgrén: Silti leikkaatte niitä!] No, vastaavasti sitäkin ei pitäisi ylenkatsoa, että ylivoimaisella enemmistöllä alkoholin käyttö on kohtuullista ja osa normaaleja kulutusvalintoja.

On hyvä korjata täällä esille noussut väärinkäsitys siitä, kenen tavoite alun perin on ollut valmistustaparojoitus. Täällä on viitattu täysin eri vaiheeseen neuvotteluissa. Silloin puhuttiin viinien myynnin vapauttamisesta vähittäiskauppaan, ei tästä nykyisestä ratkaisusta. Silloin kokoomus oli sitä mieltä, että valmistustapa on hyväksyttävä peruste, mutta oli täysin eri vaiheesta kysymys. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

16.23 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä todettiin, että olisi jollakin tavalla auki se, katsooko komissio tai Suomen hallitus tätä valmistustaparojoitetta SEUT 34:n vai SEUT 37:n kautta. Se ei ole auki. Tässä hallituksen esityksessä todetaan, että tätä katsotaan 34:n kannalta. Myöskin notifiointikirjeessä aivan selkeästi käy ilmi, että komissio katsoo tätä 34:n kautta. Siitä sanotaan myöskin hyvin seikkaperäisesti tässä Snellin lausunnossa, jossa todetaan, että tätä kantaa, että tätä tulkittaisiin 37:llä, ei ole hallituksen esityksessä eikä komissiolla. Siten on aivan yksiselitteistä, että tätä katsotaan 34:n kannalta.

Kun 34:n kannalta tätä katsotaan, niin näistä professoreista esimerkiksi Kuoppamäki toteaa: ”Katson, että ehdotettu laki olisi tislattuja alkoholijuomia koskevan valmistustaparojoituksen osalta SEUT 34—36 artiklan vastainen.” Ja hän esittää ratkaisuna, että ”ehdotettu tislattuja alkoholijuomia koskeva valmistustaparojoitus poistetaan laista”. [Puhemies koputtaa] Näitä kantoja meillä on siis viisi kappaletta, ja kukaan ei tue sitä, että 34:llä katsottuna tämä olisi tällä hetkellä EU-oikeuden mukaista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo, ja sen jälkeen vielä edustaja Tuppurainen, ja sen jälkeen puhujalistaan.

16.24 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On selvää, niin kuin varmasti entinen ministeri tietää, että silloin kun tällaisia lakihankkeita tehdään, niitä käytetään komissiossa. Ja komissiohan sanoi, että tässä voi olla ongelmia, mutta eivät he lähtökohtaisesti sanoneet, että muuttakaa sitä. Te tiedätte sen varmasti aivan yhtä hyvin. [Krista Kiuru: Kuunnelkaa totuutta!]

Arvoisa puhemies! Tässä nyt tulee tästä EU-oikeuden professori Jukka Snellin lausunnosta puhe, mutta kyllä hän talousvaliokunnassa sanoi, että tätä kansalaisuuteen tai tuotteiden alkuperämaahan perustuvaa syrjintäkieltoa ei rikota. En tiedä, miten tässä sitten voi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

daan erikseen... Hän on ehkä antanut eri lausunnon sitten siellä kuin talousvaliokunnalle, mutta kyllähän talousvaliokunnassa oli ihan selvä, että jos mennään SEUT 37:n mukaan, niin tässä ei ole rikkeitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Tuppurainen.

16.25 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä ihan paikallaan kysyä, kuka kaipaa näitä väkeviä oluita kauppoihin. [Oikealta: Kansa! Kaksi kolmesta Suomessa!] Ketä tämä palvelee, koska kyllä sitä alkoholia, niitä oluita, on saatavilla? Silloin tästä tullaan siihen, että taas kerran käsillä on hallituksen esitys, josta hyödyt tulevat hyvin harvoille mutta haitat hyvin laajoille joukoille ihmisiä. Ja sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut tästä nyt mietinnön, jossa se esittää tämän lain hylkäämistä, koska se on arvioinut tätä asiaa nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta, ihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta, lapsiperheiden näkökulmasta, ihmisten työkyvyn näkökulmasta, myös turvallisuuden ja sisäisen järjestyksen näkökulmasta.

Hallituksen esityksestä annetuissa lausunnoissa myös poliisi — poliisi — on lausunut kriittisesti, ja ainoa, joka tätä on puoltanut, on päivittäistavarakauppa. Hyödyt kaupalle, haitat ihmisille. [Krista Kiuru: Ja yhteiskunnalle!] Ennen kaikkea kannamme huolta niistä 70 000 lapsesta, jotka jo nyt asuvat perheissä, joissa vanhemmilla on alkoholiongelma.

Tähän sisältyy, puhemies, kiistatta myös EU-oikeudellisia näkökulmia, ja olisi paikallaan hyvin huolellisesti tässä keskustelussa harkita, olisiko sittenkin syytä lähettää tämä [Puhemies koputtaa] suuren valiokunnan arvioitavaksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Vielä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kiuru.

16.26 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hiukan särähti korvaan tässä vähän aikaa sitten, kun edustaja syvällä rintäänellä debatoi sitä, mitä Snell sanoi. Luen sen tästä suoraan. Snell toteaa tässä lausunnossa: ”Mikäli laajempi SEUT 34 artiklan rajoituskielto tulisi kantani vastaisesti sovellettavaksi” — hän siis olisi kannattanut 37:lla menoa, mutta kun, kuten on todettu, komissio ja hallituksen esitys eivät sitä puolla, niin hän jatkaa — ”kuten komissio näyttää ajattelevan, on todennäköistä, että valmistustarajoitus rikkoo sitä.” Aika kovia puheita, ja silloin minusta on syytä eduskunnassa ihan aidosti pitää nyt asiantuntijoiden lausunnoistakin... Tässä äsken väitettiin jotain muuta todistusta Snellistä.

Sanon myös sen, että tämä on vakava asia sen takia, että Suomen valtio voi joutua korvausvastuuseen. Eli tämä ei ole kyllä mikään leikin asia, Wallinheimo. Täällä asian vierestä puhuttiin sen verran reilusti. [Sinuhe Wallinheimo pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: No, vielä edustaja Wallinheimo, ja sitten mennään puhujalistaan.

16.27 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alkoholipolitiikka on hankalaa Suomessa. Sen myös tiedämme esimerkiksi etämyynnistä, joka on hyvin hankalaa EU-oikeudellisesti tälläkin hetkellä. Sitä ei korjattu viime kaudella. Silloin varmasti kaikki EU-oikeuden professorit olivat sitä mieltä, että se pitäisi korjata. Ministeri Kiuru ei silloin sitä korjannut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Nämä ovat aina vaikeita kysymyksiä, puolesta ja vastaan on näitä argumentteja, ja toivoisinkin, että tällä pienellä uudistuksella, joka nyt otetaan, päästäisiin eteenpäin. Ei suomalaisilla ole tällä hetkellä näillä alkoholin hinnoilla, kun meillä on Euroopan korkeimpia veroja niin oluessa, viinissä kuin kovissa viinoissa... Eivät he tästäkään tule itseään känniin juomaan. [Krista Kiuru: Hyvä, kiitoksia!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Keskisarja, varsinainen puheenvuoro.

16.28 Teemu Keskisarja ps: Arvoisa puhemies! Suomen rahvaan historiasta mietin, että rotevia viinapiruja muodostivat paloviina, pontikka, spiritus fortis, Karhu-viina, Koskenkorva, Vinetto ja Sorbus — lienevätkö enää Alkon mannermaisessa viinivalikoimassa? Eikä sovi unohtaa tenttua, liekkiviinaa, denaturoitua litkua, joka koitui puliukkoparkojen kohtaloksi.

Nyt sisuksissani vellovat vastakkaiset voimat. Minä saarnaan täysraittiutta lähimmäisille ja itselleni, mutta itkeekö kovin moni päihteen uhri, että ”nimenomaan käymisteitse valmistettu miedohko etyylialkoholi on kaiken pahan alku ja juuri meidän perheessä”. Äh, ei tippa tapa ja ämpäriin ei huku kansanterveys, kun neste on korkeintaan 8-prosenttista.

Arvoisa puhemies! Selväpäinen hallituksen esitys ei vapauta keskuutemme pullonhenkeä, vaan se poistaa kaupan alalta sääntelyn sotkua ja esivallan holhousta, jotka haiskahtavat pahalta kuin vanha viina. [Naurua]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valkonen.

16.30 Ville Valkonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Alkoholin käytön sääntely on aina herättänyt Suomessa ja muuallakin paljon tunteita ja yhteiskunnallista keskustelua — aivan syystä. Alkoholin liikakäytön ongelmat ovat varsin aitoja, ja on äärettömän tärkeää, että yhteiskunta panostaa niin ennaltaehkäisyyn kuin toimiviin päihdepalveluihin.

Toisaalta on totta, että suurimmalla osalla suomalaisia alkoholinkäyttö on kohtuullista ja osa normaaleja kulutusvalintoja. Meidän alkoholipolitiikan pitkä linja on ollut siirtymä kohti luottamusta — luottamusta suomalaisiin ja heidän kulutusvalintoihinsa. Esimerkiksi vuoden 2018 uudistuksen jälkeen alkoholin kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan, ja nykyään Suomessa itse asiassa käytetään alkoholia Euroopan keskiarvoa vähemmän, esimerkkinä.

Tämä kokonaiskehitys, jossa erityisesti nuoret suhtautuvat alkoholinkäyttöön entisiä polvia paljon vastuullisemmin, antaa mahdollisuuden alkoholipolitiikan maltilliselle uudistamiselle jälleen yhden askeleen. Uudistaminen tietenkin täytyy tehdä asteittain ja vaikutuksia seuraten. Saatavuuden vapauttaminen kuitenkin tällä askeleella jälleen lisää kuluttajan valinnanmahdollisuuksia.

Arvoisa rouva puhemies! On aika ottaa jälleen yksi maltillinen askel kohti luottamusta suomalaisiin. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen mukainen lakiehdotus. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Reijonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

16.32 Minna Reijonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävä asia on hallitusohjelman mukainen. Se on neljän puolueen yhteinen kompromissi. Kokonaisuudessaanhan alkoholien verotus tulee kiristymään tämän hallituksen ansiosta.

Kannatan edustaja Valkosen tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

16.33 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Osuuskaupan, Keskon saati Lidlin konkurssia tuskin kenenkään on tarve pelätä. Tässä näyttää vahvasti siltä, että jo nyt vahvasti keskittyneen kaupan asemaa halutaan vahvistaa myös alkoholin myynnillä, ja seuraavanahan putkessa ovat sitten lääkkeet.

Mutta varsinaiseen aiheeseen: Aikakauskirja Duodecimin tuoreessa artikkelissa käsitellään ikääntyneiden päihdehäiriöitä ja riippuvuuksia. Artikkelin mukaan ikääntyneiden päihdehäiriöt ovat lisääntyneet. Runsasta alkoholinkäyttöä on suomalaisista 65 vuotta täytäneistä miehistä lähes joka toisella ja naisista joka viidennellä. Kun samaan aikaan ikääntyneiden määrä kasvaa, kasvaa myös riskikäyttäjien määrä. Iän myötä elimistö herkistyy päihteiden vaikutuksille, ja riskikäyttö on yhteydessä psyykkisiin ja fyysisiin sairauksiin, ja myös tapaturmariski kasvaa. Edelleen artikkelissa todetaan, että päihteet ovat yhdistettävissä mielialahäiriöihin, unettomuuteen, ruoansulatusvaivoihin, huimaukseen, kognitio-ongelmiin ja sekavuuteen. Päihdehäiriöt yleensä myös vaikeutuvat ikääntyneillä nopeasti. Ne heikentävät terveydentilaa ja toimintakykyä, mistä seuraa hoivan tarpeen lisääntyminen. Käytännössä hoidon piiriin pääsy viivästyy, koska ikääntyneiden päihdehäiriöiden tunnistaminen on vaikeaa, ja kaikki varmaan tietävät, kuinka helppoa tänä päivänä ikääntyneiden muutenkaan on päästä hoidon piiriin.

Arvoisa puhemies! Koska tätä ikääntyneiden tilannetta ei näytä otetun huomioon lakimuutoksen käsittelyssä, on erityisen perusteltua, että valiokunta esittää eduskunnalle hallituksen esityksen hylkäämistä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harjanne.

16.35 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Tosiaan alkoholipolitiikka on tasapainoilua, kuten tuossa jo totesin, kansanterveyden ja sitten yksilönvapauden ja elinkeinonvapauden kanssa, ja molemmilla on sinänsä myös kansantaloudellisia vaikutuksia. Ymmärrän hyvin, että voi tulla erilaisiin johtopäätöksiin. Ehkä viime kädessä tietyllä tavalla kyse on myös siitä, missä määrin näkee, että on olemassa sellainen asia kuin alkoholikulttuuri, kuinka mekanistisesti voi esimerkiksi olettaa, että tarjonta ja hinta ohjaavat kulutusta, ja tässäkin voi tulkita saatavilla olevaa tietoa hieman eri tavoin.

Itse kannatan liberaalimpaa alkoholipolitiikkaa, haittojen hillintää verotuksella ja fiksulla myynnin ja markkinoinnin sääntelyllä. Itse näen, että nykyinen tapa, jossa monopolilla on vahva rooli, itse asiassa on osaltaan ehkä ruokkinut myös sitä kaupan keskittymistä sillä tavalla, miten se on tehty, ja se on hyvin merkittävä elinkeinonvapauden rajoitus.

No, hallitus on nyt tuonut pöydälle tämän esityksen, jota sitten sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää hylättäväksi. Tämä hallituksen esitys ei ole se tapa, jolla itse etenisin tämän liberalisaation, vapauttamisen, kanssa — tässä on ehkä vähän erikoiset rajat vedetty. Itse asiassa tämä argumentaatio on ehkä siitä erikoista, että kyllä minusta se tarkoittaa, että kahdeksan prosentin raja tietää mietojen viinien tuomista kauppaan, ja silloin se vapautus tästä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

eteenpäin mahdollisesti tapahtuu aika eri asennosta kuin jos nyt olisi tuotu viinien vapauttamiseen tähtäävä, huolellisesti valmisteltu lakiesitys yhdistettynä verotukseen ja kaupan keskittymiseen liittyviin toimiin, ja tämä olisi ollut se tapa, jota itse olisin toivonut näkeväni.

Kuitenkin kun tätä katsoo, niin pidän tätä sinänsä askeleena eteenpäin ja siltä osin tätä kannatan, mutta tässä on tämä kummallinen valmistustaparajoite, joka on saanut raippaa asiantuntijoilta valiokuntakäsittelyssä, ja täällä on esitetty sen ongelmallisuutta EU-oikeuden kanssa. Siinähan on silloin ikään kuin se tilanne, että alkoholipolitiikassa seuraava merkittävä askel ikään kuin ulkoistetaan EU-oikeuden tulkintaan, ja sen jälkeen siihen taas reagoidaan täällä, joten olisi mielestäni perusteltua tehdä rehellisesti kestävää lainsäädäntöä alusta asti ja pitää tältä osin ne ohjat omissa käsissä. Eli tässä on ehkä enemmänkin kyse nimenomaan tällaisesta edustaja Keskisarjan viittaamasta sääntelysoituksesta. Tähän liittyen itse pitäisin perusteltuna, että tämä esitys muutettaisiin täällä tästä hallituksen alkuperäisestä esityksestä niin, että 17 §:n 1 momentista poistettaisiin viittaus käymisteitse valmistamiseen.

Esitän, että käsittelyn pohjaksi otetaan monisteena jaetun muutosesityksen mukainen lakiehdotus, joka vastaa muuten täysin tätä hallituksen alkuperäistä esitystä, mutta sieltä 17 §:n 1 momentista on otettu sanat ”käymisteitse valmistetun” pois, minkä jälkeen meillä olisi selkeämpi laki ja sitten voisimme seurata mielenkiinnolla sen vaikutuksia ja mahdollisia seuraavia alkoholipolitiikan askelia. — Kiitos rakentavasta keskustelusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mehtälä.

16.39 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa puhemies! Tämän vuoden alusta olutveroa kevennettiin 25 miljoonaa euroa. Nyt käsittelyssä on hallituksen esitys, jossa halutaan tuoda kahdeksanprosenttiset käymisteitse valmistetut alkoholijuomat ruokakauppoihin — suomeksi sanottuna siis, että ruokakaupoista saa enemmän ja väkevämpää alkoholia. Hyvä hallitus, miksi ihmeessä? Ilmeisesti samaa mieltä kristillisdemokraattien edustaja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, koska hänen äänellään valiokunta hylkäsi hallituksen esityksen. Tämänhan on erittäin poikkeuksellista ja melkoista sekoilua hallitukselta.

Arvoisa puhemies! Viimeksi kun kävin ruokakaupassa, alkoholia karrattiin Roclalla massapaikalle ja kauppa kävi. Kaupasta voi kyllä olla vaikka juusto kaikki, mutta tästä maasta ei sellaista markettia löydy, mistä kaljasta tulisi uupelo, kun katsoo valinnanvaraa.

Viime viikolla tästä hallituksen lakiesityksestä keskusteltiin Ykkösaamussa. Siellä asiantuntija aivan viisaasti kysyi, mitä Suomen alkoholipolitiikalla halutaan tavoitella: 1) terveysvaikutuksia vai 2) elinkeinopoliittisia tavoitteita. On päivänselvää, mitä hallitus tällä uudistuksella tavoittelee: terveysvaikutuksista viis, kunhan kaupasta saa vaan lisää kaljaa. Kaupan alan edustajat tosin totesivat A-studiossa silmät kirkkaina, että hekin pitävät kansanterveyden asiaa tärkeänä. Kyllä fakta on, että kaupalle tärkein on vain viivan alle jäävät eurot, muusta viis. Hyvä hallitus, missä on teidän arkijärkenne? Kuten tuo asiantuntija, johon äsken viittasin, sanoi, alkoholi ei ole mikään tavallinen elintarvike, se on päihdyttävä myrkky, joka aiheuttaa erittäin isoja haittoja yhteiskunnassa. [Sinuhe Wallinheimo: Totta!]

Arvoisa puhemies! Minulla on henkilökohtaisia surullisia kokemuksia lähipiirissä alkoholin haitoista. Me tiedämme, että tämän lakimuutoksen myötä alkoholin kokonaiskulutus kasvaa ja samalla kasvavat haitat, ja alkoholihaittoja tulee myös kohtuukulutuksesta. Lii-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

kenneonnettomuuksista valtaosassa on alkoholi mukana. Tulee kroonisia sairauksia, tulee ongelmia perheissä, lastensuojelussa alkoholihaitat näkyvät isona osana vakavia ongelmia. Ja kuormitus hyvinvointialueilla lisääntyy. Sen takia keskustan edustajat sosiaali- ja terveysvaliokunnassa eivät tätä aloitetta kannattaneet ja lausunnonantajistakin vain kauppa- ja panimoalan edustajat kannattivat esitystä.

Arvoisa puhemies! Uudistusta vastustavia moititaan holhoamisesta. Tämä on suorastaan erikoinen väite. Suomessa ei ole vaikea ostaa kaljaa. Lisäksi jos alkoholi keksittäisiin nyt, sitä ei ikimailmassa myytäisi, sen haitat ovat niin ilmeiset. Mikä logiikka on siinä, että tupakka-askit piilotetaan katseilta kaappeihin, mutta kaljaa jyrätään Roclalla kaupan keskikäytävälle? Kummassa on holhoamisesta kyse?

Arvoisa puhemies! Hallitus selvittää tämän lisäksi viinien myynnin vapauttamista. Jos tämä toteutuu, se tarkoittaa käytännössä koko alkoholimarkkinalain vapautumista. Se taitaakin olla monien eduskuntapuolueiden perimmäinen tavoite. Suomen alkoholinkulutus on pitkällä aikavälillä ollut laskussa, mikä on erinomainen asia, ja nyt pitäisikin miettiä, miten tätä hyvää kehitystä jatketaan. Käsi sydämelle, hallitus: onko tämä lakialoite askel siihen suuntaan? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Diarra.

16.43 Fatim Diarra vihr: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Suomen päihdepolitiikassa on ollut paljon pielessä jo vuosikymmeniä, ja ajattelen, että Suomessa tarvittaisiin aidosti kokonaisuudistusta koko meidän päihdepolitiikkaamme lähtien alkoholista kaikkiin muihin päihteisiin.

Nyt meillä on käsittelyssä taas yksi aivan tomppeliesitys, jota hallitus ei kykene edes perustelemaan äärimmäisen hyvin, ja puhunkin tästä valmistustaparajoitteesta. Valiokunnissa kun oli kuultavina erilaisia asiantuntijoita, niin hekään eivät oikein pystyneet perustelemaan sitä, minkä takia tällainen valmistustaparajoite pitää tässä esityksessä olla. Sehän tuntuu siltä, että tämä on tällainen poliittinen diili, mikä on tehty sen takia, että muuten ei päästy sopuun, ja lopputulos on aivan poskettoman hölmö.

Mikäli tämä esitys nyt valiokunnan vastustuksesta huolimatta kuitenkin runnotaan tässä salissa läpi — tai menee tässä salissa läpi, ihan miten sen haluaakaan sitten sanoa — niin ajattelen vahvasti, että silloin tätä pitäisi korjata ainakin hieman tolkullisempaan muotoon, eli kannatan edustaja Harjanteen esitystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

16.44 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Tässä alkoholipolitiikkalaissa eniten minua harmittaa hallituksen osalta ehkä asenne asiantuntijoihin. Kun minä olin miettinyt, mikä minun kantani on, niin minä olin tosi valmis miettimään sitä, mitä asiantuntijat eri laidoilta sanovat. Kun valiokunnassa tätä seurattiin, niin yksikään asiantuntija, siis yksikään asiantuntija, ei kannattanut sosiaali- ja terveysvaliokunnan osalta tämän lain hyväksymistä sellaisenaan. Ja sitten kun minä olen keskustellut tästä asiasta eri ihmisten kanssa käytävillä ja muualla, niin sieltä on tullut todella väheksyvää puheenpartta siitä, että ei niillä asiantuntijalausunnoilla ole väliä. Se minun mielestäni kertoo aika paljon siitä, minkälainen asenne osalla on asiantuntijoita kohtaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Minä ajattelen, että alkoholipolitiikalla on paljon seurauksia erilaisiin kokonaisuuksiin ja ihmiset painottavat erilaisia kokonaisuuksia. Itselleni hyvinvointi on erittäin keskeinen kokonaisuus, ja kuten tässä valiokunnan lausunnossa nostetaan esille, tällä hallituksen esityksellä on isoja, merkittäviä vaikutuksia kansanterveyteen. Kuten aikaisemmin sanoin, me tiedetään, että tosi monelta osin nämä kaikkein suurimmat alkoholin vaikutukset kohdistuvat haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin. Kun tässä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan lausunnossa sanotaan, että itse asiassa eniten vakavista alkoholihaitoista kärsivät miehet ja varsinkin sellaiset miehet, jotka ovat heikossa sosioekonomisessa asemassa, niin vaikka tämä salikeskustelu ei varmastikaan lopulliseen äänestykseen vaikuta, niin minusta on kiinnostavaa, että tässä salin keskustelussa kuitenkin vastapaino ehkä on se, että minun kaltaiseni ihmiset puolustavat hyvinvointia ja myös miesten oikeutta terveyteen ja sitten miehet kannattavat alkoholin vapauttamista — tällainen ehkä kevennys tähän väliin vaikeassa aiheessa.

Toinen asia, mikä tässä salissa on hyvin nostettu esille mutta mitä ei vielä ole tarpeeksi korostettu, on se, minkälaisessa toimintaympäristössä tämä hallituksen esitys tuodaan. Se viesti hyvinvointialueilta, mitä ainakin minä saan kansalaisilta, on se, että mielenterveys- ja päihdepalveluihin ei pääse — ei pääse, vaikka kuinka yritetään — ja tässä palvelutilanteessa. No, mitä hallitus on tekemässä tässä tilanteessa? On leikkaamassa hoitotakuun kautta, on leikkaamassa sosiaalihuollon kautta, on leikkaamassa muutenkin hyvinvointialueiden rahoituksesta. Tämä tilanne tulee vaikeutumaan entisestään tässä tilanteessa. Sitteen minun kysymykseni kuuluukin, että kai siltäkin on merkitys, missä tilanteessa sitä alkoholilainsäädäntöä kevennetään. Jos olisi tilanne, että hallitus tekisi päinvastaista politiikkaa, panostettaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin, muutettaisiin verotuskokonaisuuksia eikä kevennettäisi, nythän hallitus joiltain osin keventää alkoholilainsäädännön verotusta... [Krista Kiurun välihuuto] — Juuri näin, kaljan verotusta kevennetään. — Jos olisi sellainen toimintaympäristö, niin minä ymmärtäisin tämän logiikan paremmin. Minä en olisi välttämättä poliittisesti samaa mieltä, mutta minä ymmärtäisin. Siinä olisi tavallaan looginen toimintaketju siihen ajatukseen, minkä takia sitä vapautetaan, mutta näin ei nyt ole, ja sen takia se on se seuraava huoli, mikä minulla nousee. Eli kun esimerkiksi katsoo vaikka hallitusohjelmaa, niin hallitusohjelmassahan on oikeasti, aidosti hyviä kirjauksia vaikka päihdepalveluista. Siellä nostetaan esille, että pitää olla oikea-aikaista hoitoa, pitää päästä ajoissa, mutta sitten kun konkreettisesti se tilanne on se, että kaikki ne kauniit sanat, mitä siellä on, eivät toteudu, kun samaan aikaan tehdään murskaavan isot leikkaukset sosiaali- ja terveyspalveluihin, niin se on se seuraava huoli itselläni.

Sitten on sellainen, mikä tässä salissa kyllä nostettiin valiokunnan puheenjohtajan toimesta mutta ei muuten vielä, ja se on se, että kun itse olen tosi paljon seurannut esimerkiksi perheväkivallan kokonaisuuksia useitten vuosien aikana, niin kyllä sillä alkoholilla on todella iso rooli niissä pahimmissa tapauksissa. Kyllä toivon, että tässäkin palveluketjussa hallitus olisi ottanut tämän paljon paremmin kiinni eli tavallaan vaikka vahvistanut juuri niitä spesifisiä palveluita, kun tarvitaan sitä turvaa, jotta sitten ne haasteet ja ongelmat eivät pahennu entisestään.

Sitten me ollaan keskusteltu täällä aika pitkästi tästä EU-oikeuden näkökulmasta. Ajattelenkin, että jos aidosti tässä salissa halutaan olla markkinatalousmyönteisiä taikka markkinaehtoisia, mitä tässä nyt on kokoomuksen osalta nostettu esille, niin silloin olisi pitänyt ottaa tämä valmistustapaerotus sieltä pois. Kukaan asiantuntija — eivät edes ne alan yrittäjät, keitä tämä koskisi — ei kannattanut sitä. Meille tuli useita asiantuntijoita, jotka sa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

noivat, että tämä esitys tulee laittamaan yritykset eriarvoiseen asemaan, vaikka sille ei ole minkäänlaista perustetta, ja senkin takia tavallaan ajatus siitä, että tämä nyt helpottaa markkinoita...

Mutta minä haluaisin tähän EU-oikeudelliseen näkökulmaan liittyen todeta, kun siitä nyt on ollut aika paljon keskustelua. Haluan lukea kaksi kohtaa Tuomas Ojasen lausunnosta sosiaali- ja terveysvaliokunnalle: ”Perustuslakivaliokunnan mielestä hallituksen esityksessä rajoitukselle esitetyt perustelut eivät ole ’kaikilta osin vakuuttavia’, eikä esityksestä ’käy asianmukaisesti ilmi, miten valmistustaparajoituksen on tarkoitus toteuttaa sääntelyn päämääriä.” Sitten toinen sitaatti samasta lausunnosta: ”Lisäksi tässä yhteydessä on huomautettava siitä, että Suomella on sekä EU-oikeudellinen että valtiosääntöinen velvollisuus välttää EU-oikeuden vastaisen kansallisen lainsäädännön säätämistä.” Eli tavallaan on ajatus, että hallitus vain niin kuin lähtee kokeilemaan eikä välitä siitä, mutta meilläähän on etukäteen tiedossa nämä ristiriidat.

Sen takia esitän, että hallituksen esitys 7/2024 laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta lähetetään suuren valiokunnan käsiteltäväksi. Kuten edustaja Ovaska jo edellä enteili, samalla on sekä EU-oikeudellinen että valtiosäännöllinen velvollisuus välttää EU-oikeuden vastaisen kansallisen lainsäädännön säätämistä. Tähän on selkeät perusteet, ja toivon tälle kannatusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

16.51 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää rakentavasta keskustelusta, nimittäin tämä keskustelu on paljon parempaa kuin vuonna 2017, kun viimeksi alkoholilainsäädäntöä käsiteltiin. Silloinhan kyseessä oli 0,7 prosentin nosto ja nyt puhutaan kuitenkin 2,5:n, ja tietyllä lailla tämä keskustelu on paljon maltillisempaa. [Krista Kiuru: Ja haittoja on vielä vähätelty enemmän!] Miksi näin? Koska kokonaiskulutus on todellakin sen uudistuksen jälkeen laskenut 11 prosenttia — valtavan hyvä. Eli edellinen uudistus oli veropoliittisesti ja sosiaalipoliittisesti yllättävänkin hyvä.

Tässä on paljon ollut kyse tästä saatavuudesta, että nytten saatavuus lisääntyisi. Saatavuus on ollut itse asiassa Suomen historiassa alkoholin kohdalla validi pointti viimeksi 1960—1970-luvuilla, jolloin kolmosolut vapautettiin Alkosta kauppoihin. 2016, kun saatavuutta lisättiin liikeaikalain kumoamisen kohdalla, näin ei tapahtunut. 2018, kun saatavuutta lisättiin sitten prosenttia nostamalla, näin ei tapahtunut. Joten tietyllä lailla tämä saatavuusargumentti ei ole enää validi tässä keskustelussa. Minkä takia? Koska Suomen alkoholivero on äärimmäisen kova. Se on esimerkiksi oluessa lähes tuplat seuraavaksi korkeimpaan maahan. Tätä alkoholiveroa on nyt sitten laskettu sen takia, että kun meillä oli omituinen tapa Suomessa se, että kaikkein miedoimpia verotettiin eniten ja sitten viinejä vähemmän ja kovia sitten taas pikkuisen enemmän, niin nyt se on samalla lailla progressiivinen kuin kaikilla muillakin Euroopan mailla, joten siinäkin suhteessa se oli ihan järkevä muutos.

Sitten on paljon puhuttu tästä kuolleisuudesta. Tietenkin voidaan katsoa monella eri tavalla tätä kuolleisuusmittariakin, mutta sitä faktaa se ei muuta, että jos otetaan se sama aika, minkä tämä uudistus on nyt ollut voimassa, ja verrataan sitä samaan aikaan edellistä uudistusta ennen, niin kuolleisuutta on vähempi kuin silloin. Minä voin tästä katsoa, että vuonna 2013—2017 kuolleita oli 8 721 ja 2018—2022 niitä oli 8 427, eli kuolleisuus on vähentynyt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

No, sitten mennään tähän EU-oikeudelliseen pointtiin, ja se on kyllä problemaattinen, sitä en kiistä. Mutta kun katsoo täällä eurooppaoikeuden professori Snellin kantaa, niin hän sanoo täällä, että ”oma kantani on siis, että SEUT 34 artiklan rajoituskielto ei lainkaan sovellu nyt käsillä olevaan tilanteeseen, vaan esityksen laillisuutta pitää arvioida yksinomaan SEUT 37 artiklan syrjäntäkieltoa soveltaen”. Näin teki myös sosiaali- ja terveysministeriö, kun lähettivät tämän EU-komissioon. Sieltä todellakaan ei sanottu suoranaisesti, että muuttakaa tätä lakiesitystä. Sen takia tämä on nyt sitten täällä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

16.54 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt hyvin laajasti tätä hallituksen alkoholiesitystä. Muutamia nostoja täältä meidän mietinnöstämme:

Ensinnäkin täytyy muistaa, että Norjalla, Ruotsilla ja Suomella on ollut hyvin samankaltainen alkoholipolitiikka. Ruotsissa alkoholimonopolin piiriin on rajattu 3,5-prosentit, Norjassa 4,75, Islannissa 2,25. Suomessa on ollut Pohjoismaiden kanssa yhtenäinen alkoholipolitiikka. Ainoa poikkeus on Tanska, jota valiokunnassa käsitelimme, ja Tanskassa ei ole alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmää. Sitten Tanskassa humalajuominen on myös yleisintä maailmassa OECD-maista. WHO:n tutkimustietojen mukaan yksinoikeusjärjestelmä on tehokas keino ehkäistä ja vähentää alkoholin kulutusta ja haittoja. Eli tämä ehkä tästä pohjoismaisesta viitekehyksestä. Kun halutaan kohti eurooppalaista järjestelmää, niin samalla voisi myös perustella meidän omaa pohjoismaista järjestelmäämme.

No, sitten valiokunta hyvin pitkälti kuuli näistä terveys- ja hyvinvointihaitoista, ja on mainittava, että meidän laajan kuulemisemme perusteella yksikään lausunnonantaja ei kannattanut tätä hallituksen esitystä sellaisenaan. Nämä sosiaali- ja terveysvaikutukset ovat hyvin huomattavat asiantuntijalausuntojen perusteella. Jos otetaan esimerkiksi kustannukset sosiaali- ja terveydenhuollolle, niin pelkästään alkoholisairaudet aiheuttivat vuonna 2021 noin 37 000 hoitojaksoa terveydenhuollon vuodeosastoilla. Yöpäivystyskäynneistä merkittävä osa johtui myös Suomessa näistä. Täällä lähisuhdeväkivallan taustatekijät ovat merkittävässä roolissa, myös työelämän tuottavuusnäkökulma hyvin vahvasti. Valiokunta on arvioinut sille noin 500—800 miljoonan euron kustannukset.

Tässä edellisessä uudistuksessa, mihin edustaja Wallinheimokin viittasi, THL:n tilastoissa, kuten täällä todettiin, kulutus kasvoi kolme prosenttia. Sitten samaan aikaan, kun tässä olivat verotukselliset syyt, verotus hillitsi sitä kasvua.

Itse pidän tätä ongelmallisena ehkä tästä näkökulmasta: Tietenkin valtaosalla alkoholin käyttö on ihan hyvää ja se ei ole millään tavalla ongelma. Laajasti suomalaiset eivät näe alkoholin saatavuudessa mielestäni ongelmaa tai isoa haastetta. Meillä on ympäri Suomen laaja Alko-järjestelmä, jossa on laaja valikoima, isot tuotevalikoimat, ja tämä myös tulouttaa valtiolle. Ja samaan aikaan, kun tätä saatavuutta lisätään, sosiaali- ja terveysrahoitusta leikataan. Myös järjestöjen leikkaukset, noin kolmannes, kohdistuvat pitkälti tänne, ja tässä ei näitä verotuselementtejä ole otettu huomioon.

No, valiokunta tosiaan hylkäsi tämän esityksen, ja nyt mennään tähän hallituksen esitykseen, josta täällä salissa tehtiin esitys hallituspuolueiden osalta. Ensimmäisenä kiinnitän huomiota tähän valmistustaparajoitteeseen, jota hallitus on nyt esittämässä. Täällä hallitus esittää perusteluna, täällä lukee, että suojellaan tyttöjä. Valiokunnan saaman selvityksen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

mukaan nuoret ovat erittäin hintatietoisia ja valitsevat hinnan mukaan sen tuotteen. No nyt, jos hallitus vie tämän oman esityksensä läpi, se tarkoittaa, että käymisteitse valmistetut tuotteet tulevat olemaan edullisempia kuin tislatusa alkoholijuomasta valmistetut vastaavat tuotteet. Samaan hengenvetoon pitää vielä sanoa, että kuluttaja ei voi valiokunnan saaman selvityksen mukaan tietää, kummalla tavalla tämä juoma on valmistettu. Mutta kaupan hyllyllä — suomeksi — kahdeksanprosenttinen siideri on edullisempi kuin 5,5:n lonkero. Mielestäni tämä tekee kyseenalaiseksi tämän hallituksen perustelun siitä, että tässä suojellaan nuoria, kun väkevämmät juomat ovat kuitenkin edullisempia kuin matalamman tilavuusprosentin.

Lisäksi ongelma tässä on myös se, että nyt, jos hallitus tuo käymisteitse valmistetut juomat, kaupan tilastojen ja meidän tuottajien tilaston mukaan 90 prosenttia kauppoihin tulevista juomista on ulkomaalaisia tuotteita. Tätähän esimerkiksi panimo- ja virvoitusjuomateollisuus on vastustanut, koska tässä nimenomaan suositaan ulkomaalaisia tuotteita. No, nyt tullaan tähän hallituksen EU-näkökulmaan: Hallitushan perustelee omaa esitystään sillä, että tällä nyt suositaan ulkomaalaisia tuotteita suomalaisten kustannuksella ja näin ollen tätä esitystä voidaan myös EU-näkökulmasta viedä eteenpäin. No, jatketaan EU-oikeutta. Eli nyt, jos te runnotte tämän valmistustaparajoitteen voimaan, ensinnäkin 8-prosenttiset siiderit ovat kaupoissa edullisempia verrattuna 5,5 prosentin lonkeroon. Lisäksi tämä esitys on rakennettu tämän SEUTin 34 artiklan mukaan, joka on todettu valiokunnassa EU-oikeuden vastaiseksi. Myös talousvaliokunta tuo lausunnossaan esille, että talousvaliokunta näkee ilmeisenä riskinä, että nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus katsotaan EU-oikeuden vastaiseksi. Tästä voi seurata rikkomusmenettely ja valiokunnan saaman selvityksen mukaan vielä sanktiot, vähintään 1,2 miljoonaa euroa siitä, kun se on notifioitu. Ja hallitus on notifioinut tämän oman esityksensä SEUTin 34 artiklan mukaan, ja tästä meillä on tässä valiokunnan mietinnössäkkin.

Eli pidämme hyvin kiistanalaisena tätä hallituksen nyt tänne eduskuntaan esittämää esitystä, jossa te viette valmistustaparajoitteella tätä esitystä eteenpäin — varsinkin EU-oikeuden näkökulmasta, mutta myös suomalaisen teollisuuden näkökulmasta tämä on ongelmallinen. Eli jos halutaan — ja haluatte — lisätä kaupan myyntiä tällä tavalla, niin se pitää tehdä oikeudenmukaisesti ja verotukselliset elementit huomioiden. Tämä esitys on jatkoa, arvoisa puhemies, hallituksen politiikalle, jossa elinkeinoelämä on saanut tahtonsa läpi, ja tässä kaupalle annetaan Alkolta nyt 50 miljoonan potti, [Puhemies: Aika!] ja yhteiskunta maksaa kulut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Aittakumpu, poissa. — Edustaja Kiuru, Krista.

17.03 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies, hyvät kollegat! Tänään käsittelyssä oleva alkoholilain muutosten kokonaisuus on herättänyt keskustelua myös tästä EU-sopivuudesta, ja siitä nyt muutamia näkemyksiä haluaisin tässä puheenvuorossa esittää:

Ensinnäkin, kuten talousvaliokunnan lausunnossa tuodaan esiin, alkoholimyyntiä voidaan tietyin edellytyksin rajoittaa niinkin voimakkaasti kuin säätämällä se kokonaan tai tietyin osin monopolitoiminnaksi, kuten Suomessa on tehtykin. Rajoitusten tulee kuitenkin tällöin täyttää seuraavat neljä edellytystä, jotka ovat kumulatiivisia. Siten kaikkien on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

täytyttävä, jotta rajoitus olisi sallittu EU-oikeuden kannalta: Ensinnäkin rajoitukset johtuvat yleiseen etuun liittyvistä syistä, jotka nyt käsiteltävässä olevassa asiayhteydessä liittyvät ennen muuta kansanterveyteen. Kaksi: rajoitusten on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan hyväksyttävän päämäärän, siten ollen kansanterveyden toteuttaminen. Kolme: rajoitukset eivät saa puuttua tavaroiden vapaan liikkuvuuden perusoikeuteen tai muihin EU-oikeuden turvaamiin oikeuksiin enempää kuin on tarpeen tämän hyväksyttävän päämäärän saavuttamiseksi. Ja sitten myöskin kohta neljä: rajoituksia on sovellettava ilman syrjintää.

No nyt kun pysähdytään tähän, niin olemmeko me nyt tekemässä sellaista lainsäädäntöä, joka kiistattomasti toteaa, että me olemme pystyneet nämä rajoitukset toteuttamaan tavoilla, jotka ovat EU-oikeuden kannalta yhteensopivia?

No ensinnäkin jo aikaisemmin, kun ministeriö notifioi hallituksen esityksen pohjaa, komissio katsoi vastauksessaan, ettei Suomen hallitus pystynyt selvityksessään osoittamaan konkreettista syy-yhteyttä toiminnan, jota Suomen viranomaiset yrittävät rajoittaa — eli siis alkoholipitoisuudeltaan 5,6—8 tilavuusprosentin tislattujen alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan — ja kansanterveydelle aiheutuvien sosiaalisten haittojen välttämistä koskevan tavoitteen välillä. Lisäksi komissio on katsonut ja katsomisensa jälkeen kehottanut Suomea analysoimaan ilmoitetun ehdotuksen mahdollisia vaikutuksia kilpailuun ja varmistamaan, että kansallinen toimenpide ei johda tuontituotteiden välilliseen syrjintään. Ikävä kyllä tässä ei ole viivan alla niin paljon, että olisi pystytty osoittamaan, että nämä minimaaliset muutokset, joita hallituksen esitykseen sen jälkeen tehtiin, toimisivat. Syy on yksinkertaisesti se, että hallituksen esitystä perustellaan tämän valmistustaparajoitteen osalta sillä, että sillä suojellaan tyttöjä ja käytännössä naisia. Ajatellaan siis, että tällaiset tislattut tuotteet houkuttelisivat nuoria tyttöjä ja nuoria naisia juomaan vielä enemmän.

Kun me olemme tätä asiaa nyt sitten alan teollisuuden kanssa selvittäneet, olemme saaneetkin selville, että itse asiassa tämä hallituksen esitys, jossa rajoitetaan kahdeksan prosentin tuotteet hyllyllä käymistapateitse valmistettuihin tuotteisiin, johtaa nimenomaan päinvastaiseen tulokseen. Tämä houkuttelee nuoria tyttöjä juomaan enemmän nimenomaan näitä vahvempia siidereitä ja oluita, koska ne ovat jatkossa halvempia nimenomaan tämän verotuksen laskun vuoksi, kun olutveroa lasketaan, ja tämä johtaa päinvastaiseen tulokseen, joten emme ole pystyneet osoittamaan myöskään sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä, että tässä kävisi toisin. Myöskin valiokunnan mietinnössä lukee tämä johtopäätös. Sitä kautta tämä valmistustaparajoite, joka tähän on otettu, on hankala nimenomaan kansanterveydellä perustella, koska tässähän tulee käymään päinvastoin. Tämä hallituksen esitys on tytöille ja erityisesti nuorille miehille vielä vaarallisempi, koska tässä houkutellessa heitä juomaan näitä edullisia tuotteita, ja se houkuttaa tietysti sekä saatavuuden parantamisen mutta myöskin hinnan suhteessa.

No, on paljon keskusteltu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen kannalta, onko sitten terveyden suojelun tarvetta alle 18-vuotiaissa, viinaa kun eivät voi oikeastaan aikuisten mielestä juoda muut kuin ne, jotka ovat yli 18-vuotiaita, eli ajattelemme, että tämä 18-vuotias sitten ensimmäistä kertaa näitä juomia kokeilee. Todellisuus on Suomessa toista, ja vaikka nämä tuotteet ovat kiellettyjä alle 18-vuotiailta, näyttää siltä, että vetovoimaa näillä on. Meidän täytyisi kuitenkin YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen kannalta suojella myös poikia, ja kun äsken kävimme läpi näitä tuotteiden analyyssejä, kävi niin, että nämä käymistapateitse tuotetut tuotteet tulevat olemaan saavutettavuuden ja hinnan puolesta niitä, joita juodaan merkittävästi enemmän, ja tämä johtaa kansanterveydellisesti aivan päin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

vastaiseen tulokseen. Näin ollen tämä peruste, jolla valmistustaparajoitetta on perusteltu, alkaa hajoamaan käsiin juuri tästä seikasta johtuen.

No, arvoisa puhemies, sitten ovat monet kysyneet, mitä ne asiantuntijat nyt sitten oikeasti sanoivat, ja tästä olen huolissani. Onko tässä salissa aidosti sellaisia asiantuntijoiden lausuntojen tulkitsijoita, että näkökulmia vääristellään? Täällä käytiin jo debatissa hyvä keskustelu siitä, tulkitaanko tätä SEUT 34—36 artiklojen pohjalta, joissa on tavaroiden ja tuotteiden vapaa liikkuvuus. Kuten hallituksen esityksessä ja myöskin komission kannassa on todettu, sovellettavaksi tulevat nimenomaan nämä pykälät, ja kuulumme näitä asiantuntijoita niin, että professori Petri Kuoppamäki totesi, että hän katsoo, että laki on tislattuja alkoholijuomia koskevan valmistustaparajoituksen osalta SEUT 34—36 artiklan vastainen. Lisäksi hän toteaa, että ehdotettu tislattuja alkoholijuomia koskeva valmistustaparajoitus pitäisi poistaa laista, jotta tämä voisi mennä eteenpäin. Raitio toteaa myöskin, että nämä perusteet, joita äsken edellä kävin läpi näistä juomasekoituksista ja niiden houkuttelevuudesta, johtavat siihen, että näillä perustein hän suhtautuu valmistustaparajoitukseen kriittisesti. Se ei täytä siis näitä ehtoja, joita tässä pitäisi täyttää.

Arvoisa puhemies! Sitten meillä oli kuultavana myöskin Ojanen, joka toteaa, että hänkin suhtautuu tähän valmistustaparajoitteeseen kriittisesti ja on pikemminkin kokonaishyölyn kannalla monistakin eri syistä. Meillä oli myöskin paikalla siellä Snell, joka totesi, että jos tämä tulkinta on 34 artiklan mukaan, hän toteaa, niin kuin tässä jo äsken lainasin debatissa, että tällä esityksellä ei voi mennä. Lisäksi Samuli Miettinen toteaa vielä näistä rikkomusmenettelyn vahingonkorvauksista erittäin oivallisella tavalla, ja seuraavaksi käsitelläänkin sitten näitä vahingonkorvauksia. Asiantuntija Miettinen myöskin toteaa, että tämä valmistustaparajoite on kyllä kriittinen tässä.

Meillä ei ole eduskunnassa yhtään sellaista kantaa, jonka valossa valiokunta olisi voinut todeta, että näitä EU-oikeuden yhteensopivuusongelmia ei ole. Tämä on kyllä vakava huomio kansanterveydellisesti ja -taloudellisesti mutta myöskin veronmaksajien rahapussin kannalta, mitä maksaa korvausmenettely, jos siihen joudutaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lundén.

17.12 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Minä kerron nyt tähän lakiesitykseen muutaman eri näkökulman, koska ymmärtääkseni tässäkin salissa on puhe- ja mielipideoikeus. Arvostan suunnattomasti lain vastustajien näkökulmia, mutta haluan kumminkin tuoda henkilökohtaiset omat pointtini tähän esitykseen.

Eli käsittelyssä on siis hallituksen esitys, jossa esitetään muutettavaksi alkoholilakia. Tässä siis päätetään siitä, voiko kaupoissa olla jatkossa myynnissä käymisteitse valmistettuja, enintään 8-prosenttisia juomia, kuten viinejä.

Haluan vielä tähän alkuun mainita, että minä henkilökohtaisesti haluan viinit ruoka-kauppoihin ja niin haluaa suuri osa suomalaista. Nimittäin eräiden tutkimusten mukaan todella moni suomalainen toisi viinit ruokakauppoihin. Kun edellisen kerran tehtiin muutoksia alkoholilakiin, kotimaisten oluiden tarjonta laajeni. Samalla markkinoille tuli paljon uusia, kokonaan alkoholittomia oluita.

Tämä hallituksen esitys lisääisi uusia ja positiivisia mahdollisuuksia alalle. Vaikka viimeksikin ennen uuden alkoholilain muutosta peloteltiin erilaisilla kansanterveys- ja uhkakuvilla, voimme hyvillä mielin yhdessä todeta, että ne eivät toteutuneet. Vastuullisella

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

käytöksellään suomalaiset ovat osoittaneet, että holhouksen aika on ohi. Suomi on valmis siirtymään tässä asiassa muiden EU-maiden joukkoon. [Krista Kiurun välihuuto]

Arvoisa puhemies! Alkoholin kulutus on vuosi vuodelta ollut laskusuunnassa. Kulutus on siis vähentynyt, ja se on vähentynyt myös edellisen alkoholilain muutoksen jälkeen. Esimerkiksi alkoholin tilastoitu kulutus vuodesta 17 on laskenut yli 10 prosenttia. Se on aika paljon. Mielenkiintoisena yksityiskohtana voin kertoa, että kolmasosa kaikesta kulutetusta alkoholista myytiin Alkon kautta, eli kaksi kolmasosaa kaikesta alkoholista ostetaan muualta kuin Alkosta.

Jotkut vastustavat hallituksen esitystä sillä perusteella, että 8-prosenttisten alkoholijuomien tuominen ruokakauppoihin lisäisi alkoholinkulutusta, aivan kuin tämä muutos saisi suomalaiset juomaan holtittomasti, koska heillä olisi mahdollisuus ostaa viiniä ruokakaupasta eikä Alkosta. Vai pitääkö joku suomalaisia niin humalahakuisina juojina, että viinien tulo ruokakauppoihin muuttaisi heidät alkoholisteiksi? Minä en ainakaan pidä.

Haluan myös muistuttaa, että EU-maista Suomi ja Ruotsi ovat ainoat maat, joissa ei ole mahdollista ostaa viiniä ruokakaupasta — siis ainoat. Onko muissa maissa havaittu, että viinit ruokakaupoissa olisivat tehneet kansalaisista alkoholisoituneita? Ei ole.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset juovat oluita ja viinejä. Jos niitä ei osteta ruokakaupoista tai Alkosta, niitä tuodaan ulkomailta. Minä ainakin haluan, että jos ja kun juomia ostetaan, ne ostetaan Suomesta. Viime alkoholilainmuutoksen myötä, jolloin nelosoluiden ja mietojen juomasekoitusten myynti sallittiin kaupoissa ja alkoholin verotusta kiristettiin, valtio sai 135 miljoonaa euroa alkoholiveroa enemmän kuin ennen muutosta. Eli sekin oli vain positiivinen muutos.

Tähän loppuun haluan vähän ihmetellä yhtä asiaa. Arvostan valtavasti sosiaali- ja terveysvaliokuntaa ja sen jäseniä, ja siksi ihmettelenkin, että tässä esityksessä ei ole kuultu — huom. kuultu — asiantuntijana Matkailu- ja Ravintolapalveluita MaRa ry:tä tai Kaupan liittoa. Myös he ovat tässä todellisia asiantuntijoita, [Krista Kiuru pyytää vastauspuheenvuoroa] miten tämä muutos vaikuttaa kauppoihin ja ravintoloihin. Eikö heitä olisi pitänyt kuulla tässä asiassa?

Jos ja kun tämä lakimuutos menee läpi, mitä sydämestäni toivon, on pakko vielä mainita, mitä olen kuullut, että minun mielestäni on täysin turha huoli, että viinien valikoima kaupassa olisi jotenkin suppea. Olen satavarma, että kaupat pystyvät yhtä monipuoliseen ja laajaan valikoimaan viineissä kuin mikä nykytilanne on. Harvoin sanon täällä salissa yhtään mitään itsestäni, mutta 30 vuoden kaupan alan kokemuksella tiedän, että asiakas maksaa palkan, ja viineissäkin varmasti valikoimat tulevat olemaan asiakkaiden toiveiden mukaisia. Samalla reissulla saat hyvät lihat viinien seuraksi, [Krista Kiurun välihuuto] jopa sunnuntaisin. Kuulostaako tämä nyt niin suurelta ongelmalta? — Kiitos, arvoisa rouva puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Vastauspuheenvuoro, edustaja Kiuru Krista.

17.15 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä edustaja kritisoi sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ei kuultu yhtä yksittäistä tahoa. Kyllä MaRa oli kuultavana käsittääkseni talousvaliokunnassa. [Mikko Lundén: Niin, mutta sosiaali- ja terveysvaliokunnassa!] — Mutta kun sosiaali- ja terveysvaliokunta teki tämän työn niin, että eri valiokunnat, perustuslakivaliokunta ja talousvaliokunta, tuottivat meille aineistoa. Ei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

hän näillä hallituksen esityksen aikatauluilla tämä valiokunta voi viikkokausia käsitellä alkoholilain muutoksia. Siksi tämä lausunto pyydettiin talousvaliokunnasta, joka on laajasti kuullut alaa. Käsittääkseni siellä oli yksittäisiä firmojakin vielä paikalla. Jos ei se nyt kuul-tavaksi riitä, kun tässäkin on merkittävä määrä kuultu alan isoja, merkittäviä yhteenliitty-miä, niin on se ihme. [Mikko Lundén: Eikö olekin?] Ja on sanottava, että tämäkin puheen-vuoro, jonka edustaja piti, on kuin päivittäistavarakaupan toivelistalta: 50 miljoonaa päi-vittäistavarakauppaan lisäpottia. En yhtään ihmettele, että puheenvuoro oli sellainen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten mennään puhujalistal-le. Edustaja Skinnari.

17.17 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Tässä salissa on puhuttu ennenkin alkoholista ja alkoholipolitiikasta, ja muistan hyvin toissa kaudella, kun tämä sali päätti viedä Suo-men 5,5 prosentin maailmaan. Silloin itse olin sen uudistuksen kannalla, koska näin ja koin, että Suomi on siihen valmis ja suomalaiset nuoretkin. Nyt tietysti täytyy onnitella suomalaisia siitä, että tämä uudistus ei sekoittanut Suomea eikä johtanut onneksi niihin lie-veilmiöihin, mistä ihan aiheesta tässä tänäänkin on muistutettu alkoholin osalta.

Arvoisa puhemies! Kun viime kesänä seurasin hallitusneuvotteluita ja kun näin sitten hallitusohjelman, niin tietysti ensimmäinen ajatus tästä asiasta oli, että 8 prosentin kom-promissi tulee ja saattaa muodostua 8 prosentin katastrofiksi, ja täällä on tänään kuultu hy-vin näkökulmia siitä, miksi näin on. Perustuslakivaliokunnassa, kun tätä käsitelimme, emme luonnollisesti löytäneet tästä mitään perustuslain vastaista, mutta kaikki huono lain-säädäntö ei ole, arvoisa puhemies, perustuslain vastaista. Itsekin kummastelin, kun kuun-telin ministeriä, että tähän hallituksen esityksen perusteluihin oli haettu Australiasta saak-ka esimerkkejä tästä tyttöjen asemasta. Se tietysti kuvasti sitä, että hakemalla oli haettu asioita, ja usein näin käy, kun itse asia ei ole selkeä.

Puhemies! Eli kyllähän tämä on etenkin EU-oikeuden kannalta täysin selvästi ongelmal-linen lakihanke. Ja kuten tässä on tänään kuultu moneen kertaan, kyllähän koko EU:n idea kilpailuneutraliteetista, tasapuolisuudesta, on olematta tässä esityksessä. Sen takia on ihan selvää, että jos tällainen lakihanke hyväksytään eli kohdellaan epätasa-arvoisesti valmista-jia valmistustaparajoituksella, niin kyllä EU-tuomioistuimessa käydään vuosien prosessi, jossa varmasti tulee myös isoja vahingonkorvauksia. Toki tuomioistuimien käytäntöä ei ikinä pidä ennakoida.

No, mistä tässä EU-oikeudessa tietysti on sitten kysymys? Täällä muutama edustaja jo kävi varsin seikkaperäisesti läpi EU-oikeutta, enkä ala sitä työtä nyt tekemään, koska se kuuluu tietysti sille valiokunnalle, joka EU-oikeuden tulkinnasta vastaa, aineellisesta oi-keudesta, ja se ei ole edes perustuslakivaliokunta. Mutta jos meidän, Suomen, parhaat asi-antuntijat ovat sitä mieltä, että tässä on vakavia ongelmia, niin kysyn edelleen, miksi yli-päätään tällainen kompromissi, katastrofikompromissi, on menty tekemään, koska on ihan selvää, että tämä 8 prosentin malli ei ole toimiva.

Sitten voi tietysti kysyä, miten suomalaista alkoholipolitiikkaa pitää uudistaa ja miten se pitäisi tehdä. Mutta jos nyt edelleen palaan tähän EU-oikeudelliseen näkökulmaan, niin minun mielestäni on varsin kyseenalaista, että tuodaan eduskuntaan oikeastaan sellainen lainsäädäntöhanke, että tiedetään jo etukäteen, että siinä on vakavia EU-oikeudellisia on-gelmia. Se ei ole hyvää lainvalmistelua, se ei ole vastuullista lainvalmistelua, ja siinä mie-lessä tietysti toivon, että näin ei olisi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Edustaja Harjanne esitti tietysti ihan mielenkiintoisen vaihtoehdon, että tästä nyt sitten poistettaisiin tämä valmistustaparajoitus ja mentäisiin eteenpäin, mutta siltikään tämä 8 prosenttia ei ole järkevää. Jos tässä nyt katsoo tulevaisuuteen ja sitä vastuullista alkoholi-politiikkaa, ja tässä kun on kuultu nyt aika sanasta sanaan myös kaupan alankin mielipiteitä puolesta ja vastaan, niin on ihan selvää, että se vastuullisuus voisi olla sitten sellainen malli, että meillä on marketeissa shop-in-shopeja, joista sitten näitä kyseisiä tuotteita saa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että viisaassa prosessissa tässä talossa nyt lähdetään siitä, että tämä jo epäonnistuneena syntynyt lakihanke ei edisty eduskunnassa näillä pohjilla. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Berg.

17.22 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen kohdalla voidaan lähteä siitä faktasta, että valiokunnan asiantuntijakuulemisissa lähes kaikki vastustivat esityksen hyväksymistä sellaisenaan. Esityksen voittajina olisivat ainoastaan päivittäistavarakaupat, jotka olivat myös ainoita, jotka kannattivat lakiesitystä tällaisenaan. Jopa Panimoliitto vastustaa esitystä tässä muodossa. Näyttääkin siltä, että tämänkin lakiesityksen osalta Elinkeinoelämän keskusliitolta tulleet ohjeet ovat syrjäyttäneet taas kaikki muut näkökulmat hallituksen harkinnassa.

Arvoisa puhemies! Yksi asia, jonka haluan nostaa näin ensimmäiseksi esille, on ristiriita hallituksen työelämätavoitteiden ja tämän esityksen kanssa. Alkoholin saatavuuden helppottaminen kasvattaa riskiä ongelmakäyttäjien määrään työelämässä ja lisää muun muassa työkyvyttömyyden ja työttömäksi joutumisen riskiä. Alkoholista aiheutuukin työelämälle 500—800 miljoonan euron kustannus vuosittain. Hallitus voisi työelämäheikennysten sijasta puuttua näiden kustannusten vähentämiseen, eikä päinvastoin pahentaa tilannetta ja julkisen talouden kestävyysvajetta tuomalla eduskuntaan esityksiä, joilla lisätään alkoholin saatavuutta. Esitys 17-kertaistaa nykyistä vahvempien tuotteiden myyntipisteet, mikä kasvattaa siis huomattavasti alkoholin saatavuutta.

Arvoisa puhemies! Ongelmana on, että alkoholin saatavuuden lisääminen lisää alkoholin kulutusta yhteiskunnassa, mikä puolestaan lisää haittoja. Esitykseen liittyikin useita negatiivisia sosiaali- ja terveysvaikutuksia, jotka tulevat kuormittamaan terveydenhuoltojärjestelmäämme ja viranomaisiamme. Alkoholi lisää sosiaali- ja terveydenhuollon kuormitusta, sillä se aiheuttaa terveyshaittoja ja lisää riskiä moniin sairauksiin. Samaan aikaan hallitus leikkaa sotien rahoitusta ja pidentää muun muassa hoitotakuuta kolmeen kuukauteen. Ei hoitoonpääsy parane leikkaamalla rahoituksesta ja lisäämällä omilla päätöksillä hoitoa tarvitsevia ihmisiä.

Lisääntyvien terveysongelmien lisäksi alkoholi voi lisätä väkivaltaa, aiheuttaa taloudellisia hankaluuksia ja vaikuttaa lasten turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Nämä haitat kasaantuvat ihmisille ja perheille, joiden yhteiskunnallinen asema on jo valmiiksi haavoittuva.

Arvoisa puhemies! Esityksessä on ongelmia myös näihin valmistustaparajoitteisiin liittyen. Hallituksen esityksessä sallittaisiin kahdeksanprosenttisten alkoholijuomien tuonti ruokakauppoihin silloin, kun ne on valmistettu käymisteitse. Sen sijaan kahdeksanprosenttisia juomia ei saisi tuoda, jos ne on valmistettu tislamalla. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on katsottu, ettei valmistustaparajoitukselle ole esitetty riittäviä oikeusperusteita EU-oikeuden mukaisesti ja se sisältää riskin EU-lainsäädännön rikkomiseen. Myös talous-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

valiokunta on nähnyt omassa lausunnossaan ilmeisenä riskinä, että lakiehdotus katsotaan EU-oikeuden vastaiseksi.

Mikäli valmistustaparajoite todetaan lain hyväksymisen jälkeen EU-oikeuden vastaiseksi ja unionin tuomioistuimien toteaa jäsenvaltion rikkoneen velvoitteitaan, jäsenvaltion tulee toteuttaa tuomion täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tämän velvoitteen rikkomisesta voi seurata hyvitysmaksuja vähintään 1,2 miljoonaa euroa tai uhkasakkoja, joiden määrää on vaikea arvioida. Tämä menettely todennäköisesti johtaisi tilanteeseen, jossa kauppoihin tulee valmistustaparajoitteen poistamisen myötä vielä hallituksen esitystäkin enemmän vahvempia alkoholijuomia myyntiin. Tämä tarkoittaisi myös sitä, että Suomessa olisi jatkossa voimassa lainsäädäntö, jonka taloudellisia ja terveydellisiä kokonaisvaikutuksia ei olisi selvitetty hallituksen eikä myöskään eduskunnan substanssivaliokunnan käsittelyssä ennen muutosten voimaansaattamista. Tätä ei voida missään nimessä pitää toivottavana lopputuloksena. Tästä syystä pidän kannatettavana ajatusta lähettää lakiesitys vielä suureen valiokuntaan, missä lakiesityksen EU-oikeuden mukaisuutta voitaisiin vielä tarkastella.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta piti myös huolestuttavana sekä tämän lakiehdotuksen että hallituksen suunnittelemien alkoholilainsäädännön tulevien muutosten vaikutusta Suomen alkoholimonopolin EU-oikeudellisesti hyväksyttävien kansanterveydellisten perusteiden arviointiin. Valiokunta katsoi, että jo nyt käsiteltävä hallituksen esitys voi heikentää alkoholimonopolille esitettyjen kansanterveydellisten perustelujen vakuuttavuutta.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijoiden vastustuksesta ja esille nostamista huolenaiheista huolimatta hallitus on itsepäisesti ollut viemässä tätä esitystä eteenpäin. Muutoksen hyötyjinä eivät ole suomalaiset ihmiset eikä yhteiskunta, joille haitat kasaantuvat, vaan ainoastaan kaupan toimijat. Kannatan sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotusta tämän lakiesityksen hylkäämisestä erityisesti lakiehdotuksen negatiivisten sosiaali- ja terveystoimittisten vaikutusten perusteella.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Arvoisa edustaja Berg, tarkistan: kannattiteko te Bella Forsgrénin esitystä?

En vielä kannattanut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Selvä, sitten se oli vaan sellainen lievä henkäys.

Ajatuksena.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ajatuksena, joka tuli suusta.

Se oli hengen mukainen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Mutta ei vielä kannatusta, asia selvä. — Edustaja Kokko.

17.29 **Jani Kokko sd:** Kiitos, arvoisa puhemies! Alkoholilla luonnollisesti on jo pienessä määrin haittoja kansalaisen terveydelle, ja jos terveyshaittoja haluttaisiin täysimääräisesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

vähentää, meidän kannattaisi laittaa viina kortille ja anniskella sitä sitten kansalaisille sitä korttia vastaan valtion omistamista liikkeistä tiettyinä vuorokaudenaikoina ja tiettyjä määriä kuukaudessa kerrallaan. Tätähän aikanaan vuosikymmeniä Suomessa kokeiltiin, ja tulokset ovat sitten olleet sen mukaisia. Kuitenkin tällä vuosituhannella, jos katsoo vaikka THL:n tilastoja, alkoholin kokonaiskulutus on vähentynyt ja sitä myöten myös alkoholista aiheutuneet terveyshaitat.

Ehkä itseäni tässä asiassa enemmän huolestuttaa nimenomaan tämä EU-oikeudellinen näkökulma, josta tässä on jo pidetty erinomaisia puheenvuoroja liittyen nimenomaan juuri tähän valmistustaparajoitteeseen, joka näyttää nyt syntyneen hallitusneuvotteluissa tällaisena poliittisena lehmänkauppana, jossa puolivillaisesti yritetään saada asiaa vietyä eteenpäin. Erityisesti sen vaaran takia, että tässä rikotaan valmistustaparajoitteella EU-oikeutta ja että sitä myöten Suomi voisi joutua rikkomismenettelyyn, kannatan sitä, mitä edustaja Forsgrén on esittänyt, että asia siirrettäisiin käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jossa erityisesti nyt tämä EU-oikeudellinen näkökulma, josta tässä on jo käytetty keskustelussa hyviä puheenvuoroja, saataisiin varmistettua. Sillä tällä hetkellä nämä lausunnot, mitä sekä talousvaliokunta että sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat saaneet, ovat tässä suhteessa hyvinkin ristiriitaisia, ja tällä hetkellä niiden enemmistö [Krista Kiuru: Kaikki!] näyttää olevan sen kannalla, että tämä rikkoo merkittävästi EU-lainsäädäntöä. Erityisesti tämän rikkomusmenettelyn välttämiseksi kannatan edustaja Forsgrénin esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Nyt todella edustaja Bella Forsgrén on edustaja Jani Kokon kannattamana ehdottanut, että asia lähetetään suureen valiokuntaan. Nyt on päätettävä, jatketaanko asian ensimmäistä käsittelyä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta vai lähetetäänkö asia suureen valiokuntaan.

Halutaanko valiokuntaan lähettämisestä keskustella? Kysyn nyt ensisijaisesti tietysti näiltä, joilla on täällä puheenvuoropyyntö, ja nyt keskitytään vain siihen valiokuntaan lähettämiseen, muusta ei keskustella. Käynnistän sen keskustelun. — Edustaja Honkonen poissa, edustaja Asell poissa, edustaja Furuholm poissa, edustaja Ovaska poissa. — Edustaja Kiuru, Krista, olkaa hyvä, ja ainoastaan siitä lähettämisestä.

17.32 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Kuten tässä aikaisemmin on todettu, niin hyvin vaikea tilannehan tämä on nimenomaan siitä näkökulmasta, voidaanko me perustella tämä hallituksen esitys kaikkine sisältöineen myöskin EU-oikeuden sopivuudella. Tässä tapauksessa olemme hyvin vaikeassa tilanteessa, koska valiokunta kuuli kaikki ne EU-oikeuden asiantuntijat, jotka Suomessa tästä asiasta tietävät, ja nämä viisi kuultavaa, jotka meillä olivat, eivät voineet antaa valiokunnalle takeita siitä, että tässä ei ole riskiä. Ja riskin suuruudesta kyllä nousi sellainen käsitys, että tämä on myöskin rikkomusmenettelyn tai EU-oikeuden käynnistyessä meille hankala ja haasteellinen asia, koska se johtaa sitten siihen, että valtio on tässä asiassa korvausvelvollinen.

Tässä tehtiin todella näitä ehdotuksia, ja huomenna sitten asiasta äänestetään, joten mietitään tässä nyt yön yli, mitä tehdään. Itse olisin halukas hylkäämään tämän ehdotuksen, en niinkään tämän valmistustaparajoitteen osalta vaan nimenomaan kansantaloudellisilla ja kansanterveydellisillä perusteilla, mutta on selvää, että me emme voi eduskunnassa ottaa sellaista riskiä, että tämä ei ole EU-oikeuden mukainen. Ja tässä tapauksessa ei riitä, että yksittäiset edustajat päättävät mututuntuman pohjalta, miten on. Tämä on se riski, minkä me otamme. Meidän täytyy tietää, kuten tuolla aikaisemmin lainasin...

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kiurulle totean, että vain tästä lähettamisestä. Nyt ei mennä asiaan.

Yritän tässä perustella sitä, arvoisa puhemies, että...

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ei tarvita perusteluja.

...Ojasen lausunnossa hyvin lukee, että tämä EU-oikeudellinen ongelma on otettava meillä vakavasti, jo lainsäädäntövaiheessa katsottava, että me voimme tehdä vain EU-yhteensopivia asioita. Ja käytännössä kun olemme siinä vaiheessa, jossa talousvaliokunta antaa lausunnon, että hallituksen esityksessä on ilmeinen riski, että tämä ei ole sopiva EU-oikeuden kanssa, ja kun valiokunta esittää tätä hylättäväksi ja perustuslakivaliokunta toteaa, että nämä vaatimukset eivät valmistustaparajoitteen perusteluille täyty — äsken juuri tuolla siteerasin, mitä vaatimuksia ja rajoituksia tässä voidaan katsoa — niin nyt me ollaan kyllä siinä tilanteessa, että voiko tältä pohjalta todeta, että tämä ei ole EU-oikeuden kanssa ristiriidassa ja voidaan edetä äänestämiseen. Palataan huomenna asiaan. Omalta kohdaltani jään nyt pohtimaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Selvä. — Edustaja Valtola, haluatteko käyttää puheenvuoron? — Ei. — Entäs edustaja Berg?

17.35 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Kuten tuossa edellisessä puheenvuorossa toin esille, niin kannatan ehdottomasti tätä esitystä lähettää lakiesitys vielä suureen valiokuntaan, missä tätä lakiesityksen EU-oikeudenmukaisuutta voitaisiin vielä tarkistaa.

Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.